

Verankerd in de praktijk

Associate degree en graduaat

De belangstelling voor leren in de werkomgeving neemt toe. Voor iemand die zich wil doorontwikkelen, is een duale

Associate degree een goede optie. NHL Stenden Hogeschool heeft al ruim tien jaar ervaring met dit type onderwijs.

‘Mijn werkgever ziet dat ik me vooral op persoonlijk en professioneel vlak ontwikkel en merkt dat ik zaken veel beter kan onderbouwen.’

De werkplek als ideale leeromgeving

Duaal leren in de Associate degree

Nina Spithost

NHL Stenden Hogeschool

Of het nu gaat om het graduaat in Vlaanderen of de Associate degree in Nederland, ‘werkplekleren’ is voor niveau 5-studenten in het hoger onderwijs van grote toegevoegde waarde. De Associate degree is bij uitstek toegesneden op de beroepspraktijk. Ze moet jonge en oudere werkenden een mooie kans bieden voor (door)ontwikkeling in het hoger beroepsonderwijs (hbo). In het hoger onderwijs is werkplekleren al langer een thema, maar binnen de duale en deeltijdse Associate degrees in Nederland is hier nóg nadrukkelijker aandacht voor gekomen, sinds er in 2016 experimenten op het gebied van flexibilisering in het hoger onderwijs voor werkenden van start gingen.

Voor zowel de werkende jongere met een diploma van het middelbaar beroepsonderwijs (of van het hoger algemeen voortgezet onderwijs) die zich in zijn Associate degree wil doorontwikkelen in zijn huidige baan, als de volwassene die de Associate degree wil combineren met zijn werk, kan de werkplek een zeer krachtige leerschool zijn. Een goede invulling van werkplekleren is voor het werkveld zelf natuurlijk ook een waardevol concept. De werkgever kan ruimte geven aan de doorontwikkeling van medewerkers en organisatie, terwijl zijn medewerker de kans krijgt zijn talent uit te bouwen, waarmee hij op de werkplek vaak al direct het verschil kan maken.

Verschijningsvormen

Duale concepten kennen, ook internationaal, diverse verschijningsvormen. Ze kunnen variëren van een meer aanbodgestuurd schools concept met simulaties, leerbedrijven of stages, tot een ‘sandwichachtig’ concept zoals in Duitsland (waar schools leren en werken afwisselend wordt ingezet) of zoals in Vlaanderen waar het type duaal onderwijs voorheen alleen specifiek werd ingezet in het secundair onderwijs. In het Nederlandse hoger onderwijs zijn, naast de voltijd- en deeltijdvariant, duale opleidingen al meer dan tien jaar een gegeven. Toch is ‘integraal’ doorgevoerd duaal onderwijs zoals in Nederland veel minder bekend dan voltijd- en deeltijdonderwijs.

In het Nederlandse hoger
onderwijs zijn duale
opleidingen al meer dan
tien jaar een gegeven

Verankerd in de praktijk

Associate degree en graduaat

Ondernemerschap en retailmanagement

Bij de duale opleiding Ondernemerschap en retailmanagement van NHL Hogeschool Stenden vindt continu afstemming en samenwerking met werkgevers plaats. Het duale concept is ontwikkeld vanuit de wens en de maatschappelijke verantwoordelijkheid van werkgevers om het eigen personeel door te ontwikkelen en het de kans te geven deze ontwikkeling te verzilveren met een hbo-diploma. Naast een gezonde individuele instroom heeft de samenwerking met bedrijven ook geresulteerd in zogenaamde bedrijfsgroepen. In alle gevallen geldt dat de route naar de eindkwalificaties voor iedere student-medewerker anders kan zijn, afhankelijk van de eigen specifieke werkcontext.

Met het oog op de veranderende arbeidsmarkt doet de opleiding in overleg met retailers onderzoek naar wat nodig is om de duurzame inzetbaarheid van het personeel te versterken. Hiertoe wordt gewerkt aan een doorlopende leerlijn om alle niveaus in de organisatie te kunnen bedienen, van Associate degree tot post-hbo- en/of masteropleidingen. De flexibilisering van de duale Associate degree en de bacheloropleiding is een mooi voorbeeld van aansluiting bij de wensen van het werkveld. Deze stelt medewerkers in functies die op middellange termijn dreigen te verdwijnen beter in staat zich om te scholen en duurzaam inzetbaar te blijven.

Verplichte overeenkomst

Sinds de start van de experimenten met flexibel onderwijs neemt de belangstelling voor het gebruiken van de werkomgeving als leercontext toe. Terwijl in het middelbaar beroepsonderwijs (beroepsbegeleidende leerweg) duaal leren en werken een vertrouwd concept is, zijn in het hoger beroepsonderwijs vooral de deeltijdstudies bekend als optie voor werkenden.

Duaal onderwijs onderscheidt zich onder meer van deeltijdonderwijs door de verplichting van een tripartiete overeenkomst tussen student, werkgever en opleiding. Deze verplichte overeenkomst wordt vaak als zeer complex en administratief belastend ervaren, waardoor men bij het ontwerpen van onderwijs voor werkenden dan ook vaker kiest

voor de deeltijdse variant. Overigens leent de werkomgeving zich niet altijd voor de richting waarin de student zich wil ontwikkelen. In dat geval is een deeltijdstudie een meer voor de hand liggende keuze.

Voor de werkende die in zijn werk juist wel optimale kansen ziet om zich door te ontwikkelen, is een duaal concept een zeer krachtige optie. Als werkgever, student en opleiding goed samenwerken, kan de werkplek een rijke leeromgeving zijn en kan de student leren en werken vaak ook in praktische zin veel beter combineren. In de verplichte tripartiete overeenkomst worden afspraken gemaakt om de kwaliteit van het leren van én op de werkplek waar mogelijk te waarborgen. Deze afspraken zijn er onder meer om de student de mogelijkheid te geven de werkomgeving als leercontext in te zetten. Ook deeltijdstudenten zouden voor werkplekleren in veel gevallen gebaat zijn bij een aantal van de effecten van de tripartiete overeenkomst. Sommige deeltijdoopleidingen werken dan ook (zonder dat dit verplicht is) met vormen van tripartiete overeenkomsten.

Maar het verplichte karakter van de tripartiete overeenkomst kan voor een duale of deeltijdse student (op enig moment) ook belemmerend werken. Bijvoorbeeld als hij zijn ontwikkeling 'losser van zijn werkgever' ter hand wil nemen, andere coaching nodig heeft of als hij wil overstappen naar een andere werkgever. Verschillen tussen deeltijd en duaal onderwijs zouden dan ook, daar waar het gaat om de tripartiete overeenkomst, minder strikt moeten kunnen worden gezien. Een sterke samenwerking met het werkveld en het

Heel waardevol

Charlotte Sikking, Learning & development-specialist bij Hema:

'In september zijn we zijn vanuit Hema (weer) gestart met het aanbieden van de Associate degree Ondernemerschap en retailmanagement van NHL Hogeschool Stenden. Vanuit Hema bieden we deze opleiding aan in het kader van talentmanagement en leiderschapsontwikkeling. We willen het talent in onze winkelorganisatie behouden en verder ontwikkelen op retailkennis maar ook op persoonlijk vlak. Het feit dat de studenten de opleiding in combinatie met hun functie bij Hema volgen, maakt dat ze hun visie op retail en hun opgedane kennis en vaardigheden ook goed kunnen toepassen in het dagelijks werk. Dat is heel waardevol, zowel voor de student als voor ons als werkgever.'

Verankerd in de praktijk

Associate degree en graduaat

Gemakkelijker

Salini Barmentloo, student Ondernemerschap en retailmanagement en werknemer bij Kwantum:
‘Vroeger vond ik theorie niet echt leuk, vooral moeilijk. Nu we in de lesdagen theorie bespreken en ik dit meteen herken in mijn winkel, zie ik veel directer verbanden. Ik haal mijn toetsen gemakkelijker en bij het schrijven van rapporten kan ik veel van wat ik heb geleerd direct toepassen. Mijn werkgever ziet dat ik me vooral op persoonlijk en professioneel vlak ontwikkel en merkt dat ik zaken veel beter kan onderbouwen. Echt een voordeel van duaal studeren.’

vastleggen van het commitment van zowel student als werkgever als opleiding stimuleert zowel in deeltijd als in duale vorm het werkplekleren en vormt dus voor elke student die zich wil doorontwikkelen een goede basis.

Nu in de experimenten met flexibel onderwijs het duale concept minder rigide kan worden opgevat, kan de student meer ruimte krijgen om zich ook buiten de eigen werkcontext te ontwikkelen, met een minder verplichtende relatie tot de werkgever. Andersom is bij deeltijdonderwijs de vraag om een nauwer samenspel tussen werkgever, student en opleiding hoorbaar en worden in deze driehoek vaker (tripartiete) afspraken gemaakt en vastgelegd. Wellicht zijn de definities van deeltijds en duaal onderwijs over hun houdbaarheidsdatum heen en kunnen we tot nieuwe beschrijvingen van onderwijs komen die op een nieuwe manier aandacht geven aan een krachtige leercontext voor de (werkende) student.

Rijke ervaring

NHL Stenden Hogeschool heeft een rijke ervaring met duaal onderwijs. Een eerste duale bachelor startte ruim tien jaar geleden met een onderwijsconcept dat was ontwikkeld in nauwe samenwerking met het werkveld. In dit concept dragen student, werkgever en opleiding samen zorg voor een optimale context waarin de student zich kan ontwikkelen naar een volgend niveau. Deze ontwikkeling volgt dezelfde lijnen als het beroep, van een operationeel niveau naar tactischere en strategischere niveaus. Beroepsrollen en -taken worden steeds complexer van aard en de lerende neemt in zowel het werk als de studie steeds meer regie over zijn eigen ontwikkelproces en professionalisering. Werken en werkplekleren vormt de basis en is van start tot afstuderen integraal opgenomen in dit duale concept. Hoe-

Voor de werkende

is dit duale concept

zeer motiverend

en effectief

wel het zo ver doorvoeren van duaal leren geldt als een voor het hoger onderwijs zeer vernieuwend concept, vertoont deze integrale duale aanpak natuurlijk sterke gelijkenis met het klassieke gildeleren.

Voor de werkende die er zijn werkcontext integraal wil betrekken bij zijn studie, is dit duale concept zeer motiverend en effectief. De mate waarin de student zijn studie succesvol kan doorlopen hangt af van de kwaliteit van samenwerking van alle betrokkenen. De wederzijdse rechten en plichten in die samenwerking worden vastgelegd in de tripartiete overeenkomst. De verplichting voor die overeenkomst bij het duale concept zorgt, zoals gezegd, vaak voor een zekere terughoudendheid bij opleidingen om voor deze variant te kiezen. Hiervoor bestaan verschillende redenen. Die kunnen enerzijds te maken hebben met de eigen ervaring met duaal onderwijs, de onderwijsvisie van de hogeschool, de specifieke doelgroep die je voor ogen hebt en de wens om los van een tripartiete overeenkomst mogelijkheden te scheppen voor een persoonlijker leerweg voor studenten. Anderzijds is het veelal het rigide en verplichtende karakter

De koppeling

Erna Velthof, docent Associate degree Ondernemerschap en retailmanagement:

‘Ik probeer studenten kritisch te laten nadenken, uit te proberen of wat ze van medestudenten horen of in de theorie tegenkomen ook werkt voor hun dagelijkse praktijk. Of ze daadwerkelijk de koppeling tussen theorie en praktijk kunnen maken. Alles wat in hun werk aan de orde is, is input voor de lesdag. Door onderlinge discussies groeien ze.’

Verankerd in de praktijk

Associate degree en graduaat

van de tripartiete overeenkomst die de duidelijkste reden vormt om de duale variant niet aan te bieden. Aangezien de huidige regelgeving rondom duaal en deeltijdonderwijs nog sterk gebaseerd is op het voltijdsysteem, wordt de ‘juridische’ verantwoording van onder andere het werkplekleren in duaal onderwijs vaak als zeer complex en administratief belastend ervaren.

In de experimenten met flexibilisering in het hoger onderwijs doen duale Associate degrees nu ervaring op in een hybrider concept, waarbij nog steeds op basis van de tripartiete overeenkomst de nauwe samenwerking met de werkgever de basis is. Daar waar – vooral aan het begin van de opleiding of voor jonge werkende studenten – structuur en samenspel van opleiding, werkgever en student nog hard nodig is, kan dat worden geboden. Daar waar de student zich losser van de eigen werkcontext wil, kan of moet ontwikkelen, is er meer ruimte. Zo lijkt de duale variant de optimale ruimte te bieden voor de werkende om zo veel mogelijk leerwinst te kunnen halen uit zijn werk, maar zich ook onafhankelijker daarvan te kunnen ontwikkelen. De opleiding blijft onverminderd inzetten op nauwe samenwerking met het werkveld. Dit is niet alleen goed voor de opleiding en het werkveld, maar vooral voor de Associate degree-student die leren en werken wil combineren.

Nina Spithost

is programmamanager Associate degrees Lifelong Learning in de Research & Development Unit van NHL Stenden Hogeschool